

לפרשיות מטות מסעי: נדרים פורחים

בשונה מגברים, אישה שנדרה, נדרה אינו גמור ומחייב. כאשר מדובר בבת קטנה אביה יכול להפר את נדרה, וכאשר מדובר באישה נשואה, אם בעלה שמע אותה נודרת, הוא יכול להפר את הנדר. התורה אומרת "ואם הפר יפר אותם אישה ביום שומעו כל מוצא שפתייה לנדריה ולא יסר נפשה לא יקום". הפרת הנדר חייבת להתרחש באותו היום. אולם, אין שום חיוב על הבעל להודיע לאשה שהנדר הופר. כך יכול להיווצר מצב מוזר: האישה עשויה לחשוב שהנדר חל, בשעה שהיא משוחררת ממנו לחלוטין. שיאו של חוסר הידיעה הזה יכול להתבטא בכך שהאישה לא תעמוד במה שאסרה על עצמה והיא תעבור על נדרה בכוונת עבירה. במקרה כזה, תודעת האישה היא של חטא ועוון למרות שבפועל היא מותרת לגמרי ובמעשיה אין כל פגם. לאחר שהתורה מתארת כיצד הבעל יכול לשחרר את האישה מן הנדר, היא מוסיפה: "אישה הפרם וה' יסלח לה" התיאור הזה תמוה. על מה ה' אמור לסלוח לה? מה עשתה? אפילו לחטוא ולעבור על נדרה אינה יכולה. המשנה בנזיר קובעת (נזיר ד, ג):

האשה שנדרה בנזיר, והיתה שותה ביין ומטמאה למחים – הרי זה סופגת את הארבעים.

הדין הראשון במשנה מתייחס למקרה שהנדר חל. אישה שנדרה להיות נזירה, והנדר לא הופר, אך היא עברה על נידרה. דינה של זו הוא מלקות.

המקרה השני במשנה הוא המקרה שבעלה הפר לה את הנדר, והיא לא ידעה על כך:

הפר לה בעלה, והיא לא ידעה שהפר לה בעלה,

והיתה שותה ביין ומטמאה למחים - אינה סופגת את הארבעים;

רבי יהודה אומר: אם אינה סופגת את הארבעים תספוג מכת מרדות.

בעניין הזה נחלקו תנא קמא ור' יהודה. תנא קמא סבור שהיא פטורה מכל עונש. ואילו לשיטת ר' יהודה היא סופגת מכת מרדות, העונש המקובל למי שעבר על גזירת חכמים.

ר' יהודה סובר שיש בעייתיות לא רק במעשה החטא, אלא גם במחשבה ובכוונה. אדם שמתכוון לחטוא, גם אם לא עלה בידו, הוא חוטא. מצב כזה עשוי לקרות בכל מיני אופנים ומקרים ולא רק בשל נדר שהופר. הרבה אנשים אינם יודעים את ההלכה ומפעם לפעם נדמה להם שהם 'מחפפים' ואינם נוהגים לפי כל הכללים. הרבה פעמים הם מעדיפים לא לדעת. במקרה כזה הם פועלים כנגבים במחתרת. כך, נשים שאינן מכסות את ראשן כראוי לעיתים סבורות שהן "מחפפות" זאת על אף שיש שיטות הלכתיות מסוימות שסוברות שדי בכיסוי שהן עושות. מקרים אחרים הם של אנשים שבטוחים שמה שהם עושים הוא אסור, אך הם אינם עומדים בפיתוי, ואז מתברר שהיה מותר לעשות את שעשו. זה יכול לקרות למשל, בחברה שנוהגת כללים מחמירים שאינם מעיקר הדין. מתרחשות גם טעויות בעובדה כמו שימוש בעט שאינו שלך שמתברר בדיעבד שהוא בכלל הופקר או שאבד ובעליו התייאשו ממנו וכדו'. בכל המקרים האלה, ר' יהודה אומר שעל האדם להיענש על המחשבה הפלילית.

המצב הזה יכול להביא גם לאבסורדים, שני אנשים יפעלו באותה הדרך ובאותן נסיבות, אבל אחד יחטא והשני יימצא צדיק.

הגמרא מתארת שר' עקיבא כשהיה מגיע לפסוק הזה של "אישה הפרם וה' יסלח לה" היה בוכה. וכשהיה מגיע ר"ע אצל פסוק זה היה בוכה: "ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה - טעון כפרה וסליחה, המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר - על אחת כמה וכמה" (נזיר כג, א).

ר' עקיבא בוכה כשהוא מבין עד היכן מגיעה התביעה האלוקית מן האדם. לא די בהנהגות הולמות, ובצינות לחוק. הקב"ה חושף אותנו למבחן קשה הרבה יותר. לא רק מבחן התוצאה קובע, גם כיוון הלב והמחשבה. גם

על הרצונות והמאויים הכמוסים אנו עומדים לדין. בכייתו של ר' עקיבא מבטאת את הפחד מיום הדין, מנוכחות ה' בחדרי ליבו של האדם: "נר ה' נשמת אדם, חופש כל חדרי בטן" (משלי כ, כז). ר' עקיבא חווה את התביעה הזו כטרגדיה, כמשוכה כמעט בלתי עבירה, המעידה על הגרוע ממנה: על החטא הממשי, שבו יש גם מעשה ולא רק כוונה. "המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר - על אחת כמה וכמה".

אבל אפשר לומר גם את ההפך: לא החטא עצמו הוא החמור אלא דווקא מחשבת החטא. המצב של בגידה במחשבה. הדבר שעליו נענשת אותה אישה הוא טעם החטא. ההבדל בין חטא של ממש, לבין הרצון לחטא הוא עצום. החטא הוא ביטוי נקודתי, הוא כמו פצע שצריך לטפל בו עד שיגליד. אולם, טעמו של חטא משנה את כל אישיותו של האדם. הוא משבש את תפיסת העצמיות שלו ואת כל צורת עמידתו לפני ה'. מי שכל חפצו הוא לעבור עבירה, גם אם אינו מצליח בכך, אינו יכול לחמוק מן העמידה לדין מול עצמו. הוא מגלה שהמוסר הפנימי שלו מעוות, שליבו ומוחו אינם מובילים אותו לאותו מקום. והוא עלול לאבד את תחושת שלימות גופו שלו. קל וחומר אם מדובר במי שקיבל על עצמו בנדר לעשות או להימנע מדבר מסוים, והוא עצמו חוטא בבגידה במי שהיה אך לפני רגעים אחדים. על זאת ניתן לומר: וה' יסלח לה! אך היא, האם תסלח לעצמה?

בשולי הדברים, אי אפשר לחמוק מלשוב אל הפסוק הקשה ולקוראו שנית: "וְאִם בְּיֹם שָׁמַע אִשָּׁה יָנִיא אוֹתָהּ וְהִפְרָ אֶת נִדְרָהּ אֲשֶׁר עָלְיָהּ וְאֵת מִבְּטָא שְׁפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ וְהָיָה יִסְלַח לָהּ" (במדבר ל, י). אי אפשר שלא לשמוע את הסיטואציה הזוגית המתוארת כאן הנובעת מקריאה שובבה ומבודחת מעט. האישה הנודרת, נודרת בקול, הבעל שומע והוא לא רק מפר, הוא קודם כל מניא אותה. רק לאחר מכן הוא גם מפר, זה מן משחק גומלין כזה, שאנחנו מכירים היטב מן המערכת הסבוכה והקסומה של הנישואין. במשחק הזה, האישה נודרת, מתריסה ומתייאשת, בתוך תוכה היא מצפה לפיוס ולהפרת הבעל. לביטול המיוחל, לריצוי ולרענון התודעה. על שהמשחק הזה הגיע עד תחתיות הנדר, ה' כנראה יסלח לה.

חזק חזק ונתחזק!